

Lituji, ale zestručnit to nedokážu ...

(Jan Prchal, Liberec)

Zcela jasně si pamatuji, kterak mi má – tehdy soudružka – ředitelka na mém prvním působišti na základní škole v Pečkách nabídla účast na letním kurzu modernizace hudební výchovy, který se konal ve Znojmě. Nabídku jsem přijal se značným despektem – vždyť jsem ve svých hodinách děti doprovázel na elektrickou kytaru (Ibanez), pro zobcové flétny jsem jim na kazety nahrával doprovody na jednom z prvních nástrojů CASIO (půjčovaným od tehdy zcela neznámé Alice Rychetníkové – Nellis) a žáci se v mých hodinách kromě klasické hudby běžně setkávali s Beatles, Janem Hammerem, Mahavishnu ... - tak jakápak tedy modernizace! Jak velice a zásadně jsem se mýlil jsem se přesvědčil záhy – osobnosti typu Petra Jistela, Pavla Jurkoviče, Ladislava Daniela, Miroslava Střeláka, Boženy Viskupové, Josefa Říhy, Pavla Kratochvíla nebo později Jiřího Holubce mi názorně předvedly, že mému předmětu se dá vyučovat i jinak – zajímavěji, sofistikovaněji a ... moderněji. Musím přiznat, že to byly právě tyto kurzy, které zásadně ovlivnily můj přístup k předmětu a můj další kantorský život vůbec. Po řadu let ke konci mých prázdnin neodmyslitelně patřil hudební znojemský kurz, kam jsem jezdil pro inspiraci, metodické postupy a materiály, za lektory, z nichž někteří se stali mými skutečnými přáteli a v neposlední řadě za kolegyněmi a kolegy, kteří si – stejně jako já – potřebovali „dobít baterky“ před nastupujícím školním rokem. Nepamatuji si za celé ty roky na jediný případ, kdy by si někdo stýskal nad koncem prázdnin a začátkem školního roku. Právě naopak – diskuse byly vždy plné elánu, plánů – a světe, div se! – těšení se na své žáky. České hudební společnosti patří velký dík za to, že akci tohoto druhu v ne právě radostných 70. a 80. letech dokázala prosadit a udržet při životě.

Měl jsem štěstí v tom, že prvním, koho jsem tehdy ve Znojmě po příjezdu potkal, byl bývalý kolega ze studií Vláďa Fiedler, který – na rozdíl ode mne – nebyl na kurzu poprvé. Velmi rychle mi rozmluvil plán jít večer do kina na jakýsi western a ihned se s pedagogickým umem jemu vlastním pustil do zasvěcení kurzovního „novice“. Lačně jsem hltal vše, co kurz nabízel - poznatky ve výuce, praktické muzicírování, vášnivé diskuse v restauraci U vola (ta měla mít pro náš hudební vývoj zvláštní význam), první zkušenosti z vinných sklípků (zejména kamaráda Honzy Hřebeského v Novém Šaldorfu) a především všudypřítomný humor. Zpočátku jsem byl vyděšen vtipy **Mirka Střeláka**, imponoval mi **Petr Jistel**, miloval jsem přístup **Pepy Říhy**, díky mé neohrabanosti jsem obcházel lekce skvělé **Boženy Viskupové** a poněkud jsem zanedbával cvičení na flétničku u paní **Bohunky Danielové**.

Po mém přesídlení do Liberce obvykle odjezd na znojemský kurz začínal již v předvečer předchozího dne, kdy jsme s Vláďou Fiedlerem využívali pohostinnosti rodičů Jirky Holubce v Turnově. V brzkých ranních hodinách jsme pak rychlíkem vyrazili na dlouhou pouť. Ty nekonečné hodiny jsme si zpříjemňovali různě – především hudbou. Nezapomenutelná je cesta, kdy Jirka vezl na kurz tubu. V poloprázdném kupé bylo rázem plno a naši produkci chodili obdivovat i cestující z jiných vagónů. Na peróně v Poděbradech na nás čekávala v pošťácké uniformě moje maminka s občerstvením, které nám podávala do okna vagónu jako za starých dobrých časů.

Zážitků by bylo na celou knihu, ale bude lépe, když zůstanou tam, kde jsou – v paměti přímých aktérů. Snad jen několik zásadních momentů. Nesmírně rádi jsme muzicírovali v orchestru pod laskavým vedením Mirka Střeláka, kterému jsme přezdívali – už nevím proč – Otrokář. Nikdy potom jsem si tak neužil transponování jako u něho (hrál jsem na bé klarinet, noty jsem dostal pro es klarinet a skladba se hrála místo F dur v A dur...). Jednou jsem na zkoušku přišel později, zaujal místo v zadní řadě a bylo mi divné, že se přesto na mne všichni usmívají. Připisoval jsem to své hře (!!!) a oblibě v kolektivu. Ten den se mi ovšem nedařilo a v některých polohách se mi tóny ne a neozývaly. Konečně se Vláďovi nebohému klarinetisty zželelo a naznačil mi od houslí, abych nástroj obrátil. Našel jsem v něm zasunutého špekáčka, kterého někdo před zkouškou nestačil zkonsumovat.¹ Zavládlo obecné veselí a já byl nakonec rád, že jsem nepřišel k této přezdívce.

¹ Protože si chlapi nepřáli, abych po večerech na internátu cvičil, nechával jsem si nástroj ve zkušebně.

Zlomovým bodem pak bylo jedno posezení v již zmíněné restauraci U vola, kde jsme se, snad díky názvu lokálu, cítili jako doma. Zde se zrodil nápad, jak si prodloužit naše soužití o další dva týdny prázdnin – budeme pořádat hudební tábory! Myšlenka se rozhořela a v roce 2010 je před námi jubilejní XX.ročník. Kdo nevěří, ať klikne na lhotsko.cz.

Zvláštní význam pro mne mělo seznámení s **Frantou Gausem** – to nebyl kantor, ale přírodní úkaz! Vynikající muzikant a kamarád, jeden z těch, kdo na nás shovívavě hledí z kantorského nebe. Když jsme jej po jednom z pozdějších ročníků vezli s Jirkou (tehdy již autem) domů do Lysé nad Labem, cestou k nám na sever jsme zbloudili a ocitli se náhle ve sci-fi – o několik desetiletí zpět a dva tisíce kilometrů na východ. Vjeli jsme do Milovic, což byl tehdy detašovaný Sovětský svaz. Sevřela se nám hrdla a snad jen to, že Jirka tehdy řídil žigulíka, nám umožnilo nenápadný odjezd. Ale jedno pozitivum to mělo - po tomto zážitku jsme se cestou dohodli, že začneme pořádat společné semináře, které po čase daly vzniknout učebnicím.

Na znojemské kurzy vzpomínám s láskou a nostalgií, jako na něco, co se již nikdy nemůže vrátit. Rovina profesně-hudební a obecně lidská přetrvává na kurzech dodnes, ale pocit účasti na čemsi, co tak úplně nebylo po chuti tehdejšími mocipánům, je už bohužel pryč. Vlastně bohudík, ale bylo to fajn.

Počátkem 90. let se Česká hudební společnost musela začít vyrovnávat s novými společenskoekonomickými podmínkami. Změny logicky zasáhly i pořádané kurzy. Znojemský kurz se „přestěhoval“ do líbezného východočeského Rychnova nad Kněžnou a srdcem a dobrým duchem se stala jedna z nejvýznamnějších osobností naší hudební výchovy posledních desetiletí **Jaroslav Herden** a jím vedená Společnost pro hudební výchovu (založená v roce 1934!). Po počátečním „zaváhání“ všichni pochopili, že to podstatné, co dělalo tento kurz záležitostí zcela výjimečnou, zůstalo zachováno a tak tradice hudebněvýchovných kurzů (nazvaných nyní Letní školou HV) nebyla přerušena. Jaroslav Herden poměrně zásadně změnil můj kantorský život a tak jsem do Rychnova – díky jeho důvěře a taky umění přesvědčovat – jezdil už jako lektor. Mým postem se stala „populární hudba“. Tohoto jha jsem se dodnes nezbavil, ale abych byl upřímný, jsem za ně Jardovi vděčný. Jarda Herden tu byl doma a bylo to na něm znát. Dodnes nechápu, kde se v něm bralo tolik energie, laskavého humoru a invence. Tam kde nám mladším už nestačil dech, tam on teprve šel do obrátka Na jím organizované večerní pochody, které měly občas podobu téměř branného cvičení zakončené společenskými hrami, dodnes zjihle vzpomínají všechny účastnice. A to nemluvím o závěrečných koncertech, které díky svým známostem ve šlechtických kruzích nakonec pořádal v kouzelné atmosféře zámku v Častolovicích. Velice rád jsem sedával pod rozložitými kaštaný na zahrádce hotelu Havel s **Petrem Jistelem**, svým dlouholetým vzorem. Vždy mi imponoval nadhledem a díky svým angažmá v zahraničí i rozhledem. Velmi jsem si cenil toho, že nám jako lektor nikdy nic nevnucoval, pouze nabízel možnosti a zároveň se ptal na náš názor. Pamatuji se, jak mne ve Znojmě zaskočila jeho otázka: A jak bys to dělal ty? Zejména v oblasti předškolní pedagogiky byl formátem evropského významu. A byl to on, který nám kdysi při výborné slivovici předal pomyslný „prapor“ hudební výchovy. Tehdy jsme se tomu smáli ... Petře, moc nám chybíš! Rychnov jsem si zamiloval především pro jeho komorní atmosféru a děkuji mu i za seznámení s **Wolfgangem Mastnakem** a **Belo Felixem**, kteří dodali – každý po svém – kurzům mezinárodní esprit a mně osobně rozšířili rozhled. Tato přátelství trvají dodnes. K Rychnovu patřila zcela samozřejmě i **paní Všeticková**, dobrý duch a dobrá duše letních škol. Jsem moc rád, že přijala mé pozvání a v srpnu přijela do Liberce.

Když mi Jarda Herden předával nejprve předsednictví Společnosti pro hudební výchovu a následně i organizování letních škol, netušil jsem, jakou změnu v mém životě mi to přichystal. „Rychnov“ se (pro mne logicky) přestěhoval do Liberce k nám na Jabloňovou a ostatní jste už poznali sami. Kurzy se pro mne zásadně proměnily, je to týdenní šílená jízda s desetiměsíční přípravou, ale rostoucí zájem zejména mezi mladými je poměrně slušnou odměnou. Toho by nebylo nebýt **Jirky Holubce**, alespoň pro mne té nejrepresentativnější ikony současné hudební výchovy a mého kamaráda a kolegy. Co si budeme povídat

– nejen účastnicemi, ale i účastníky milován, kolegy respektován a ctěn, obsluhou restaurací v okolí veleben

K Libereckým kurzům se musí vyjádřit druzí. Já jsem moc rád, že se stabilizoval lektorský tým skutečných osobností – jak lidsky, tak odborně², že se účastníkům v naší škole líbí, že jim u nás chutná (skvělý team naší školní kuchyně!), že si zvykli na ubytování v kempu (poděkování kamarádovi Jardovi Kohoutkovi!) a že mezi nás jezdí hosté, kteří dokáží potěšit a obohatit. Největší dík patří mé manželce Lence, která ... vždyť víte.

Toto je poslední příspěvek k výročí konání hudebněvýchovných kurzů u nás. Abych „uzavřel kruh“, rád bych se vrátil k příspěvku prvnímu, který mi poslal Standa Tesař. Ten není zdaleka tak optimistický a já se s ním zcela ztotožňuji. Je mnoho prohnitého ve státě Dánském a ti, koho by to mělo tížít nejvíce, se tváří netečně – pedagogické fakulty a jejich katedry hudební výchovy. Nechci házet všechny do jednoho pytle, ale celkový dojem mám tento. Asi jsme již pochopili, že od jakýchkoli ministerstev pomoc nehrozí a co si neuděláme sami, nemáme. Ale snad se zablýsklo na lepší časy a tato problematika se otevře širší diskuzi a snad i přinese i nějaké změny. První krok snad bude učiněn již příští rok na univerzitě v Ústí nad Labem. Když už pro nic jiného, tak pro ty desítky fantastických lidí, se kterými se na kurzech setkávám a na něž se těším.

Jan Prchal

² Nebudu jmenovat, jsou to všichni!